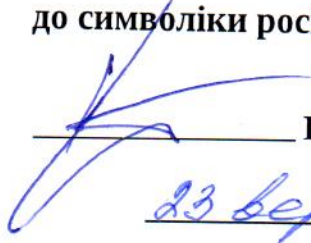

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Голова Експертної комісії
Українського інституту національної пам'яті
з питань визначення належності об'єктів
до символіки російської імперської політики**

Віктор БРЕХУНЕНКО
23 вересня 2025 р.

**Фаховий висновок щодо належності об'єктів
(географічних об'єктів, назв юридичних осіб та об'єктів права власності,
пам'ятників і пам'ятних знаків), присвячених російському радянському
прозаїкові, поету і драматургові, кіносценаристу, журналістові Олеші Юрію
Карловичу (1899–1960), до символіки російської імперської політики**

Нормативно-правова підстава експертизи: частина 2 статті 6 Закону України «Про засудження та заборону пропаганди імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії» № 3005-IX від 21 березня 2023 р. із змінами, внесеними Законом № 3097-IX від 03.05.2023 р.; підпункт 17-3 пункту 4 Положення про Український інститут національної пам'яті, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.11.2014 № 684 «Деякі питання Українського інституту національної пам'яті»; Положення про Експертну комісію Українського інституту національної пам'яті з питань реалізації норм Закону України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії», затверджене Наказом Міністерства культури та інформаційної політики України від 25.07.2023 № 399 «Про затвердження Положення про Експертну комісію Українського інституту національної пам'яті з питань реалізації норм Закону України "Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії"» із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства культури та інформаційної політики України № 429 від 15.08.2023 № 429, Наказ Українського інституту національної пам'яті від 05.10.2023 № 35 «Про утворення Експертної комісії з питань визначення належності об'єктів до символіки російської імперської політики».

Визначення термінів у розумінні статті 2 Закону:

російська імперська політика (російська колоніальна політика) – система заходів, що здійснювалися органами управління, збройними формуваннями, політичними партіями, недержавними організаціями, установами, підприємствами, групами чи окремими громадянами (підданими) Російської імперії, Російської республіки, Російської держави, Російської Соціалістичної Федеративної Радянської Республіки, Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки, Союзу Радянських Соціалістичних Республік, Російської Федерації, спрямованих на підкорення, експлуатацію, асиміляцію Українського народу;

пропаганда російської імперської політики – публічна глорифікація або виправдання російської імперської політики, поширення інформації, спрямованої на виправдання російської імперської політики, а також публічне використання продукції, що містить символіку російської імперської політики, публічне заперечення злочинів (репресивних заходів) проти Українського народу;

русифікація – складова російської імперської політики, спрямована на нав'язування використання російської мови, пропагування російської культури як вищих порівняно з іншими національними мовами та культурами, витіснення з ужитку української мови, звуження українського культурного та інформаційного простору;

українофобія – дискримінаційні дії, публічно висловлені заклики, у тому числі в медіа, у літературних та мистецьких творах, що заперечують суб'єктність Української держави, української нації, боротьбу проти підкорення, експлуатації, асиміляції Українського народу, а також правомірність захисту політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвитку української національної державності, науки, культури, зневажають питомі етнокультурні ознаки українців, ігнорують українську мову та культуру.

символіка російської імперської політики – символіка, що включає, у тому числі, зображення, пам'ятники, пам'ятні знаки, написи, присвячені особам, які публічно, у тому числі в медіа, у літературних та інших мистецьких творах, підтримували, глорифікували або виправдовували російську імперську політику, закликали до русифікації чи українофобії (крім зображень, пам'ятників, пам'ятних знаків, написів, присвячених особам, пов'язаним із захистом політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвитком української національної державності, науки, культури); зображення гасел, цитат осіб, які публічно, у тому числі в медіа, у літературних та інших мистецьких творах, підтримували, глорифікували або виправдовували російську імперську політику, закликали до русифікації чи українофобії (крім зображень гасел, цитат, пов'язаних із захистом політичних, економічних, культурних прав

Українського народу, розвитком української національної державності, науки, культури), працівників радянських органів державної безпеки всіх рівнів; назви населених пунктів, районів у містах, скверів, бульварів, вулиць, провулків, узвозів, проїздів, проспектів, площ, майданів, набережних, мостів, інших об'єктів топонімії населених пунктів, підприємств, установ, організацій на території України, яким присвоєні імена або псевдоніми осіб, які публічно, у тому числі в медіа, у літературних та інших мистецьких творах, підтримували, глорифікували або виправдовували російську імперську політику, закликали до русифікації чи українофобії (крім зображень, пам'ятників, пам'ятних знаків, написів, присвячених особам, пов'язаним із захистом політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвитком української національної державності, науки, культури).

Предмет експертизи: відповідність об'єктів (географічних об'єктів, назв юридичних осіб та об'єктів права власності, пам'ятників і пам'ятних знаків), присвячених російському радянському прозаїкові, поету і драматургові, кіносценаристу, журналістові **Олеші Юрію Карловичу (1899–1960)**, вимогам Закону України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії» (далі – Закон).

Олеша Юрій Карлович (Юрый Карлавіч Алеша; псевд.: Марія Малиновська, Dagni, Зубило, Касьян Агапов; **1899–1960**) – російський радянський прозаїк, поет і драматург, кіносценарист, журналіст. Походив із католицької родини збіднілого білоруського шляхтича; рідною була польська мова. У трирічному віці переїхав із сім'єю до Одеси. Закінчив Рішельєвську гімназію (1917), вивчав юриспруденцію в Новоросійському університеті (1917–1919). Разом із В. Катаєвим, Е. Багрицьким та І. Ільфом організував літературну групу «Зелена лампа» (1918), був співробітником сатиричної газети «Перо в спину» та «Бюро української преси» (1919).

Довідково: **Бюро української преси** – орган інформації, створений у грудні 1918 р. при більшовицькому «Тимчасовому робітничо-селянському уряді України»; підпорядковувалося Наркомату радянської пропаганди. Діяло в Києві до серпня 1919 р.; на початку 1920 р. реорганізовано в УкрРОСТА (Всеукраїнське Бюро телеграфного агентства), яке виконувало функції не лише урядового інформаційного телеграфного агентства, а й центру підготовки та об'єднання журналістських сил УСРР. Видання – «Вікна УкрРОСТА». З 1921 року – Радіотелеграфне агентство України (РАТАУ).

Під псевдонімом Dagni брав участь у випуску агітплакатів «ЮгРОСТА» («Южное отделение Российского телеграфного агентства» – центрального інформаційного телеграфного агентства РСФРР), яке очолював поет-акмеїст В. Нарбут. На запрошення Нарбута переїхав до Харкова (1921) на

журналістську роботу. Від 1922 р. жив і працював у Москві, поселився в знаменитому письменницькому домі в Камергерському провулку.

Став відомим як фейлетоніст (під псевдонімом «Зубило») московської газети залізничників «Гудок». Популярність здобув, написавши роман «Зависть» (1927) та роман-казку «Три Толстяка» (1928). Перший, написаний яскравою метафоричною мовою, концентрує увагу на конфлікті людини та епохи, ставить питання про місце й долю інтелігенції в СРСР; у цьому творі вперше з'явилася метафора радянського ладу: ковбаса як символ добробуту народу. «Три Толстяка» стали популярними завдяки інсценізації МХАТ. Цей твір – один із програмних текстів соціалістичного реалізму, які утверджували романтику більшовицького збройного Жовтневого перевороту 1917 року. Сповнена маніпулятивних символів і метафор оповідь про революцію, підняту під проводом зброяра Просперо та канатохідця Тібула проти багатів-товстунів, розбудовує ідеологічно правильний, агітаційний сюжет радянської літератури. На цю тему також створено однойменний балет В. Оранського (1935), оперу В. Рубіна (1956), художній фільм режисера О. Баталова (1967). П'єса Олеші «Заговор чувств» (1929), написана на основі роману «Зависть», з успіхом йшла на сценах Театру ім. Є. Вахтангова в Москві та Великому драматичному театрі в Ленінграді, натомість п'єсу «Список благодіяний» (1930) було заборонено.

Загалом творчість Юрія Олеші, який був і автором низки кіносценаріїв («Строгий юноша», 1936; «Солдаты болот», 1938; «Ошибка инженера Кочина», 1939; «Девочка и цирк» (для мультфільму «Девочка в цирке»), 1949 та ін.) не позначена впливами українського культурного простору, а є частиною російської культури та радянської ідеології.

Таким чином, Юрій Олеша є особою, яка публічно, зокрема в медіа, у літературних та інших мистецьких творах, підтримувала, глорифікувала або виправдовувала російську імперську політику.

На підставі викладеного **об'єкти (географічні об'єкти, назви юридичних осіб та об'єктів права власності, пам'ятники і пам'ятні знаки), присвячені російському радянському прозаїкові, поету і драматургові, кіносценаристу, журналістові Олеші Юрію Карловичу (1899–1960), відповідно до частини 1 статті 2 Закону, належать до символіки російської імперської політики.**

Передбачені чинним законодавством **обмеження поширюються лише на віднесені до російської імперської політики об'єкти, що розміщені/перебувають у публічному просторі.**

Згідно із частинами 2, 3 статті 5 Закону України «Про засудження та заборону пропаганди імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії», заборона не поширюється на використання символіки російської імперської політики в Музейному фонді України, Національному архівному фонді України,

у приватних колекціях та приватних архівних зібраннях, у бібліотечних фондах на різних носіях інформації. Заборона не поширюється також на випадки використання символіки російської імперської політики (за умови, що це не призводить до виправдання і глорифікації російської імперської політики): в експозиціях музеїв, на тематичних виставках; у процесі наукової діяльності, зокрема під час проведення наукових досліджень та поширення їхніх результатів у незаборонений законодавством України спосіб; під час показу, опису, реконструкції (зокрема історичної) або в інший спосіб відтворення історичних подій; у творах мистецтва; у посібниках, підручниках та інших матеріалах наукового, освітнього і навчального характеру, які використовуються у навчальному, навчально-виховному і освітньому процесах; в інформаційних, інформаційно-аналітичних програмах та документальних фільмах. Таким чином, передбачені Законом України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії» обмеження не поширюються на дослідження життя та творчої спадщини Юрія Олеші, зберігання, купівлю/продаж, читання видань його творів, експонування пов'язаних із письменником предметів та документів у музейних закладах тощо.

Члени Експертної комісії Українського інституту національної пам'яті з питань визначення належності об'єктів до символіки російської імперської політики:

БРЕХУНЕНКО Віктор Анатолійович

ВЕРБИЧ Святослав Олексійович

ГРЕЧИЛО Андрій Богданович

СКРИПНИК Анатолій Юрійович

СОКИРКО Олексій Григорович